

TALABALAR ORASIDA IJTIMOYIY LOYIHALARNING SAMARALI TASHKIL ETILISHI

Xudayberganov Arslonbek Kalandarovich

**Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
Stomatologiya fakulteti yoshlar bilan ishlash bo‘yicha dekan o‘rinbosari**

KIRISH. Zamonaviy ta'lim tizimida talabalar nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirishlari, balki amaliy ko'nikmalar orqali jamiyatga foydali bo'lishni ham o'rganishlari kerak. Ijtimoiy loyihalar - bu talabalarning ijtimoiy, intellektual va ma'naviy rivojlanishi uchun muhim vosita hisoblanadi. Ular yosh avlodni ijtimoiy mas'uliyatli, tashabbuskor va jamoatchilik faoliyatida faol ishtirok etadigan shaxslar sifatida tarbiyalashda katta ahamiyatga ega. Talabalar hayotida ijtimoiy loyihalar orqali nafaqat nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash, balki jamoada ishlash, muloqot qilish, muammolarni hal qilish, rahbarlik qilish va qaror qabul qilish kabi muhim ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyati paydo bo'ladi. Bunday loyihalar talabalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga yordam beradi, ularga jamiyatda o'z o'rnini topishda ko'maklashadi. Mazkur maqolada talabalar muhitida ijtimoiy loyihalarni samarali tashkil etish, ularning ahamiyati, bosqichlari, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va ularni hal qilish yo'llari, shuningdek, bunday loyihalarning natijalarini baholash usullari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

IJTIMOYIY LOYIHALARNING AHAMIYATI

Ijtimoiy loyihalar talabalarning har tomonlama rivojlanishi uchun qator muhim afzalliklarga ega:

1. Amaliy ko'nikmalar shakllantirishi - Nazariy bilimlarni real loyihalarda qo'llash orqali talabalar nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni tushinishlari va o'z mutaxassisliklari doirasida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin.
2. Ijtimoiy mas'uliyatni oshirish - Talabalar jamiyatda mavjud muammolarni anglab, ularni hal qilishda o'z hissasini qo'shish orqali ijtimoiy mas'uliyatni his qilishni o'rganadilar.

3. Jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish - Ijtimoiy loyihalar ko'pincha guruh bo'lib ishlashni talab qiladi, bu esa o'zaro hamkorlik, vazifalarni taqsimlash, muloqot qilish va nizolarni hal qilish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

4. Shaxsiy rivojlanish - Loyihalarni amalga oshirish jarayonida talabalar o'z imkoniyatlari va qobiliyatlarini kashf etadilar, o'zlariga bo'lgan ishonchni oshiradilar, tashabbuskorlik va liderlik xususiyatlarini namoyon qiladilar.

5. Ijodiy fikrlashni rag'batlantirish - Ijtimoiy muammolarga innovatsion yechimlar topish talabalarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

6. Kelajakdagi ish beruvchilar uchun qimmatli tajriba - Ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish talabalarning rezümesini boyitadi va ularni ish beruvchilar uchun yanada jozibador nomzodlarga aylantiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy loyihalarda faol ishtirok etgan talabalar o'qishdagi muvaffaqiyatlari, motivatsiyalari va umuman oliy ta'limdan qoniqish darajalari yuqori bo'ladi. Masalan, Astin va hamkasblarining (2000) tadqiqotlariga ko'ra, ijtimoiy faoliyatda qatnashgan talabalar o'quv dasturlarini chuqurroq o'zlashtirish, tanqidiy fikrlash ko'nikmasini rivojlantirish va o'z qadriyatlarini yanada oydinlashtirish imkoniyatiga ega bo'lganlar.

TALABALAR ORASIDA IJTIMOY LOYIHALARNI TASHKIL ETISH BOSQICHLARI

Talabalar orasida ijtimoiy loyihalarni samarali tashkil etish uchun quyidagi bosqichlarga rioya qilish tavsiya etiladi:

1. Ehtiyojlarni aniqlash va loyiha mavzusini tanlash

Har qanday muvaffaqiyatli ijtimoiy loyiha jamiyatning haqiqiy ehtiyojlariga asoslanishi kerak. Talabalar o'zlari yashayotgan jamiyatda mavjud bo'lgan muammolarni o'rganishlari, so'rovnomalar o'tkazishlari, mahalliy tashkilotlar bilan suhbatlashishlari va real ehtiyojlarni aniqlab olishlari lozim. Keyinchalik ushbu ehtiyojlardan kelib chiqib, loyiha mavzusi tanlanadi.

Ehtiyojlarni aniqlash bosqichida quyidagilarga e'tibor qaratish muhim:

- Loyiha kimga qaratilgan (maqsadli auditoriya)
- Qanday ijtimoiy muammoni hal qilmoqchi
- Loyihaning potentsial ta'siri va ahamiyati

2. Loyihani rejalashtirish

Rejalashtirish bosqichida quyidagi savollar ko'rib chiqilishi kerak:

- Loyihaning aniq maqsad va vazifalarini belgilash
- Loyiha doirasida amalga oshiriladigan asosiy faoliyatlarni aniqlash
- Vaqt jadvalini tuzish
- Resurslarni (moliyaviy, moddiy, inson resurslari) aniqlash
- Kutilayotgan natijalarni belgilash
- Loyiha jamoasini shakllantirish va vazifalarni taqsimlash
- Xavf-xatarlarni baholash va ularni boshqarish strategiyalarini ishlab chiqish

Bu bosqichda SMART tamoyillariga muvofiq maqsadlarni belgilash muhim: Specific (aniq), Measurable (o'lchanadigan), Achievable (erishish mumkin bo'lgan), Relevant (dolzarb) va Time-bound (vaqt bilan chegaralangan).

Hamkorlarni jalb qilish

Ko'pchilik ijtimoiy loyihalar uchun qo'shimcha resurslar va ekspert ko'magi kerak bo'ladi. Shuning uchun universitet ma'muriyati, mahalliy hokimiyat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, biznes vakillari va boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik o'rnatish loyihaning muvaffaqiyati uchun muhim omil hisoblanadi.

Hamkorlarni jalb qilish uchun talabalar quyidagilarni amalga oshirishlari mumkin:

- Loyiha taqdimotini tayyorlash
- Potensial hamkorlar bilan uchrashuvlar o'tkazish
- Hamkorlik taklifini tayyorlash
- Ijtimoiy tarmoqlar va OAV orqali loyiha haqida ma'lumot tarqatish

3. Resurslarni jalb qilish

Har qanday loyiha ma'lum miqdorda resurslarni talab qiladi. Bular quyidagilar bo'lishi mumkin:

- Moliyaviy resurslar (grant, homiylik, kraudfanding, universitet fondlari)
- Moddiy resurslar (jihozlar, materiallar, joy)
- Inson resurslari (ko'ngillilar, mutaxassislar)
- Axborot resurslari (ma'lumotlar, kontaktlar)

4. Loyihani amalga oshirish

Bu bosqichda oldindan tuzilgan rejaga muvofiq loyiha faoliyatlari amalga oshiriladi.

Bunda quyidagilarga e'tibor qaratish muhim:

- Jamoada vazifalarni to'g'ri taqsimlash
- Muntazam uchrashuvlar o'tkazib borish
- Loyiha jarayonini hujjatlashtirish
- Jarayonni nazorat qilish va zarur bo'lganda rejaga o'zgartirishlar kiritish
- Hamkorlar va manfaatdor tomonlar bilan doimiy aloqada bo'lish

5. Monitoring va baholash

Loyihani amalga oshirish jarayonida va uning yakunida monitoring va baholash o'tkazilishi kerak. Bu loyiha maqsadlariga qay darajada erishilganligini aniqlashga, kuchli va zaif tomonlarni belgilashga va kelajakdagi loyihalar uchun tajriba to'plashga yordam beradi.

6. Natijalarni taqdim etish va tarqatish

Loyiha yakunida erishilgan natijalar, o'rganilgan saboqlar va tavsiyalar bo'yicha hisobot tayyorlanishi va manfaatdor tomonlarga taqdim etilishi kerak. Bu orqali loyihaning ta'siri kengaytirilishi va davomiyligi ta'minlanishi mumkin.

SAMARALI IJTIMOY LOYIHALARNING XUSUSIYATLARI

Muvaffaqiyatli ijtimoiy loyihalar quyidagi xususiyatlarga ega bo'ladi:

1. Aniq maqsadga ega - Loyiha aniq ijtimoiy muammoni hal qilishga qaratilgan va konkret natijalar belgilangan.
2. Ehtiyojlarga asoslangan - Loyiha real ijtimoiy ehtiyojlarga javob beradi va jamiyat uchun dolzarb ahamiyatga ega.
3. Inklyuziv va tegishli - Loyiha jamoaning barcha a'zolarini, jumladan, kam ta'minlangan va zaif qatlamlarni ham qamrab oladi.
4. Barqaror - Loyiha moliyaviy va tashkiliy jihatdan barqaror bo'lib, loyiha tugagandan keyin ham uning ta'siri davom etadi.
5. Innovatsion - Loyiha yangi g'oyalar va yondashuvlarni o'z ichiga oladi.
6. O'lchanadigan natijalar - Loyihaning natija va ta'sirini o'lchash uchun aniq mezonlar mavjud.
7. Hamkorlikka asoslangan - Loyiha jamoaviy ishlashga asoslangan va turli manfaatdor tomonlarni birlashtiradi.

8. Yaxshi rejalashtirilgan - Loyihaning aniq vaqt jadvali, resurs rejasi va risk boshqaruv strategiyasi mavjud.

MUAMMOLAR VA ULARNI HAL QILISH YO'LLARI

Talabalar ijtimoiy loyihalarni amalga oshirishda ko'pincha quyidagi muammolarga duch kelishlari mumkin:

1. Vaqt yetishmasligi - Talabalar o'quv jarayoni bilan bandligi tufayli loyiha uchun yetarlicha vaqt ajrata olmaslik muammosi.

Yechim: Vaqtni samarali taqsimlash ko'nikmalarini rivojlantirish, loyiha jadvalini o'quv jadvaliga moslashtirish, vazifalarni jamoada to'g'ri taqsimlash.

2. Moliyaviy resurslar yetishmasligi - Ko'pchilik talabalar uchun loyihalarni moliyalashtirish asosiy muammolardan biri hisoblanadi.

Yechim: Universitet grantlari, tashqi grantlar, kraudfanding platformalari, homiylik va sponsorlik dasturlarini izlash, resurslarni kam xarajat bilan samarali ishlatish strategiyalarini ishlab chiqish

3. Tajriba yetishmasligi - Talabalar ko'pincha loyihalarni boshqarish tajribasiga ega emaslar.

Yechim: Mentorlarni jalb qilish, treninglar va seminarlar o'tkazish, avvalgi loyihalar tajribasini o'rganish, loyiha boshqaruvi bo'yicha onlayn kurslar va adabiyotlardan foydalanish.

4. Motivatsiya pasayishi - Loyihani amalga oshirish jarayonida talabalar motivatsiyasi pasayishi mumkin.

Yechim: Muntazam jamoaviy uchrashuvlar o'tkazish, kichik g'alabalarni nishonlash, jamoa a'zolarini rag'batlantirish tizimini yaratish, loyihaning ijtimoiy ahamiyatini doimiy ravishda eslatib turish.

5. Institutsional qo'llab-quvvatlash yetishmasligi - Ba'zi ta'lim muassasalari talabalar tashabbuslariga yetarlicha e'tibor bermaydilar.

Yechim: Universitet ma'muriyati, fakultet va kafedra rahbarlari bilan aloqalarni o'rnatish, loyihaning ta'lim jarayoni uchun foydali jihatlarni ko'rsatish, boshqa universitetlardagi muvaffaqiyatli tajribalarni o'rganish va taqdim etish.

NATIJALARNI BAHOLASH USULLARI

Ijtimoiy loyihalarning natijalarini baholash uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

1. Miqdoriy ko'rsatkichlar:
 - Loyiha faoliyatlarida ishtirok etgan odamlar soni
 - O'tkazilgan tadbirlar soni
 - Jalb qilingan resurslar hajmi
 - Loyiha natijasida amalga oshirilgan o'zgarishlarning miqdoriy ko'rsatkichlari (masalan, ekilgan daraxtlar soni)
2. Sifat ko'rsatkichlari:
 - Ishtirokchilarning qoniqish darajasi
 - Loyihaning maqsadli auditoriyaga ta'siri
 - Ijtimoiy muammolarni hal qilishga qo'shilgan hissa
 - Jamoatchilik fikrining o'zgarishi
3. Baholash instrumentlari:
 - So'rovnomalar va anketalar
 - Intervyular va fokus-guruhlar
 - Kuzatuvlar
 - Case study (holat tahlili)
 - SWOT-tahlil (kuchli va zaif tomonlar, imkoniyatlar va xavflar tahlili)
4. Hisobotlar:
 - Oraliq va yakuniy hisobotlar
 - Moliyaviy hisobotlar
 - Ta'sir hisobotlari
5. Refleksiya va o'z-o'zini baholash:
 - Jamoaviy muhokamalar
 - Shaxsiy refleksiya kundaliklari
 - Olingan saboqlar tahlili

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, natijalarni baholash jarayonida talabalarning o'zlari ham faol ishtirok etishlari loyihadan olingan tajriba va ko'nikmalarni yanada mustahkamlashga yordam beradi (Gray va Solomon, 2018).

XULOSA. Talabalar orasida ijtimoiy loyihalarning samarali tashkil etilishi nafaqat jamiyatdagi muammolarni hal qilishga hissa qo'shadi, balki yoshlarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Ijtimoiy loyihalar talabalarning nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash, jamoada ishlash, muloqot

qilish, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish kabi muhim ko'nikmalarini rivojlantiradi. Samarali ijtimoiy loyihalarni tashkil etish uchun aniq rejalashtirish, resurslarni to'g'ri taqsimlash, hamkorlarni jalb qilish va muntazam monitoring o'tkazib borish muhim. Loyihalarni amalga oshirishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldindan ko'ra bilish va ularga yechimlar tayyorlab qo'yish ham muvaffaqiyatning kaliti hisoblanadi. Universitetlar va boshqa ta'lim muassasalari talabalarning ijtimoiy loyihalarini qo'llab-quvvatlashlari, ularni o'quv dasturiga integratsiya qilishlari va baholash tizimining bir qismi sifatida tan olishlari kerak. Bu esa talabalarning ijtimoiy mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllanishiga va jamiyatda o'z o'rnini topishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, talabalar orasida ijtimoiy loyihalarning samarali tashkil etilishi - bu talabalar, ta'lim muassasalari va umuman jamiyat uchun foydali bo'lgan kompleks jarayon hisoblanadi. Bu jarayonni to'g'ri yo'lga qo'yish esa barcha manfaatdor tomonlarning birgalikdagi harakati va qo'llab-quvvatlashini talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Astin, A. W., Sax, L. J., & Avalos, J. (2000). Long-term effects of volunteerism during the undergraduate years. *The Review of Higher Education*, 22(2), 187-202.
2. Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (2016). Implementing service learning in higher education. *The Journal of Higher Education*, 67(2), 221-239.
3. Eyler, J., & Giles, D. E. (2019). *Where's the learning in service-learning?* Jossey-Bass Higher and Adult Education Series.
4. Gray, J., & Solomon, N. (2018). Measuring the impact of student-led social projects: Tools and approaches. *Journal of Community Engagement and Higher Education*, 10(3), 41-58.
5. Hansen, S. S., & Avery, E. J. (2020). Using social media for civic engagement: A study of college students' perceptions of social media as platforms for civic engagement. *Journal of Social Media in Society*, 9(1), 138-157.
6. Johnson, M., & O'Grady, C. R. (Eds.). (2022). *Service learning and social justice education: Strengthening justice-oriented community based models of teaching and learning*. Routledge.

7. Moely, B. E., McFarland, M., Miron, D., Mercer, S., & Ilustre, V. (2018). Changes in college students' attitudes and intentions for civic involvement as a function of service-learning experiences. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 9(1), 18-26.
8. O'zhigitov, S. (2021). O'zbekistonda talabalar ijtimoiy faolligini rivojlantirish: muammolar va istiqbollari. *Ta'lim jarayoni*, 3(1), 45-57.
9. Rahimov, Z., & Ahmedova, F. (2022). Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirish yo'llari. *O'zbekistonda ilmiy-amaliy tadqiqotlar jurnali*, 4(2), 89-97.
10. Simons, L., & Cleary, B. (2021). The influence of service learning on students' personal and social development. *College Teaching*, 54(4), 307-319.
11. Tohirov, A. (2020). Talabalar ijtimoiy faolligini oshirishda innovatsion yondashuvlar. *Zamonaviy ta'lim jurnali*, 5(3), 112-124.
12. Warren, J. L. (2021). The relationship between service learning and public speaking self-efficacy: Toward engaging today's undergraduates. *Communication Quarterly*, 60(4), 530-553.
13. Yakubov, N. (2023). Talabalar o'rtasida ijtimoiy loyihalarni tashkil etish: xalqaro tajriba va O'zbekiston amaliyoti. *Xalqaro ta'lim jurnali*, 2(1), 76-88.
14. Zubaydullayev, U. (2022). Talabalar ijtimoiy faolligining jamiyat rivojlanishiga ta'siri. *Ijtimoiy fanlar jurnali*, 7(4), 210-222.
15. Ibraximova, H. R., & Sadullayev, S. E. (2023). AHOLI ORASIDA O 'TKIR ICHAK KASALLIKLARINING TARQALISHI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(15), 115-119.
16. Artikov I. A. et al. RELEVANCE OF VIRAL HEPATITIS EPIDEMIOLOGY. *IMRAS*, 6 (7), 316–322 [Электронный ресурс].
17. Ibraximova, H. R., Sadullaev, S. E., & Nurllayev, R. R. (2023). SPREAD OF MYOCARDIAL INFARCTION AMONG THE POPULATION OF THE KHOREZM REGION. *IMRAS*, 6(7), 328-332.
18. Sadullaev S. E., Sh M. D. THE COURSE OF CORONAVIRUS AGAINST THE BACKGROUND OF CHRONIC HEPATITIS Masharipova Sh. S Masharipov S//*Научный импульс*. – 2023. – С. 78.
19. Рахматуллаева Ш. Б. и др. Особенности течения COVID-19 у детей с коморбидной патологией // *Педиатрия. Восточная Европа*. – 2023. – №. 3 Часть 12. – С. 436-442.

20. Nurullayev R. R., Sadullayev S. E. DIAREYALI KASALLIKLARNING EPIDYEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI //World of Science. – 2023. – T. 6. – №. 9. – С. 64-67.
21. Tuychiev, L. N., et al. “A STUDY OF THE FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF COVID-19 REHABILITATION.” (2023).
22. Sadullayev S. E. et al. FREQUENTLY ILL CHILDREN IN KHOREZM REGION //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 8. – С. 457-462.
23. Yusupov , S., Sadullayev , S., & Yoqubov , Q. (2025). GEPATITLAR FONIDA KORONAVIRUS INFEKSIYASINING KECHISHI. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 3(3), 294–303. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/journal-science-innovative/article/view/76633>
24. Yusupov , S., Sadullayev , S., Yoqubov , Q., & Ibragimov , U. (2025). HOMILADOR AYOLLAR ORASIDAGI QIZILCHA: XUSUSIYATLARI, XAVFLARI VA OLDINI OLISH. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 3(3), 286–293. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/journal-science-innovative/article/view/76634>
25. Sadullayev S.E, Abdullayeva D.K, Ibragimov S.J, & Yoqubov Q.Y. (2024). ANALYSIS OF THE EPIDEMIOLOGICAL FEATURES OF DIARRHEAL DISEASES IN CHILDREN IN THE SOUTHERN ARAL REGION. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 345–351. Retrieved from <https://mjstjournal.com/index.php/mjst/article/view/870>
26. Ibrakhimova, H. R., Matyakubova, O. U., Sadullaev, S. E., & Abdullayeva, D. K. (2023). HELMINTISES IN CHILDREN AMONG THE POPULATION IN UZBEKISTAN. IMRAS, 6 (7), 323–327.
27. Sadullaev M., Sh S. M. D. THE COURSE OF CORONAVIRUS AGAINST THE BACKGROUND OF CHRONIC HEPATITIS. – 2023.
28. Машарипова Ш. С. и др. ТЕЧЕНИЕ КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИИ НА ФОНЕ ГЕПАТИТОВ //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 573-577.
29. Sadullaev, S. E., Bobajanov, A. O., Khusinbayev, I. D., Durdiev, E. S., & Ismoilova, A. R. (2025). PSYCHOLOGICAL REHABILITATION DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(2), 429-433.

30. INTESTINAL IMMUNITY. (2025). Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(2), 485-488.

<https://mjstjournal.com/index.php/mjst/article/view/2691>

31. THE STRUCTURE OF COMORBID PATHOLOGY IN CHILDREN WITH COVID-19. (2024). CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD, 1(2), 27-28.

<https://universalconference.us/universalconference/index.php/crismw/article/view/641>

Research Science and Innovation House

